Michał Galas

Studia żydowskie na Uniwersytecie Jagiellońskim: od Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce do Instytutu Judaistyki

I. Geneza

Niniejsza publikacja, ukazująca się w 650. rocznicę powstania Uniwersytetu Jagiellońskiego, zbiega się w czasie także z kilkoma ważnymi rocznicami dla rozwoju studiów żydowskich na naszym uniwersytecie i w ogóle dla relacji polsko-żydowskich na poziomie akademickim.

W marcu 2009 roku w Jerozolimie było świętowane i podsumowywane 25-lecie relacji polsko-żydowskich i studiów nad dziejami Żydów polskich, które zostały zapoczątkowane przez konferencje żydowskich i polskich intelektualistów, a w szczególności podczas tej, która odbyła się w Oksfordzie w 1984 roku. Konferencja *Between Coexistence and Divorce: 25 Years of Research on the History and Culture of Polish Jewry and Polish-Jewish Relations* (Jerozolima 2009) odbyła się w ramach roku polskiego w Izraelu, a Uniwersytet Jagielloński reprezentowany przez przedstawicieli ówczesnej Katedry Judaistyki UJ był współorganizatorem tego wydarzenia.

W 2011 roku Katedra Judaistyki UJ zorganizowała międzynarodową konferencję naukową *Studia żydowskie na Uniwersytecie Jagiellońskim i w innych instytucjach naukowych w Polsce. Przeszłość, stan obecny, perspektywy* (Kraków 2011), podsumowującą ćwierć wieku badań judaistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, związanych z 25. rocznicą powołania Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce oraz z 10. rocznicą utworzenia Katedry Judaistyki powstałej w wyniku transformacji Międzywydziałowego Zakładu w 2000 roku. Wyżej wymienione rocznice oraz powstanie w 2012 roku Instytutu Judaistyki skłaniają do refleksji nad genezą, historią i osiągnięciami krakowskiego ośrodka studiów żydowskich.

Studia żydowskie, które tak bujnie rozwijały się od lat 50. XX wieku na uniwersytetach w USA i Europie Zachodniej, w Polsce przez lata były prawie nieobecne. Jedynym miejscem, w którym judaistyka zachowała się w dosyć szczątkowej formie, był Zakład Hebraistyki na Uniwersytecie Warszawskim. Poza tym tylko w Żydowskim Instytucie Historycznym przez cały okres powojenny były prowadzone badania z zakresu historii i kultury Żydów w Polsce. Zerwanie stosunków dyplomatycznych z Izraelem po wojnie sześciodniowej oraz wydarzenia roku 1968 spowodowały, iż tematyka żydowska zniknęła z programów nauczania w szkołach i na uniwersytetach. Sytuacja ta zaczęła się powoli zmieniać od początku lat 80. i stopniowo ulegała transformacji.

Prof. Antony Polonsky w swoim eseju *Stosunki polsko-żydowskie od 1984 roku. Refleksje uczestnika* (Kraków 2009, s. 64 i 67) pisze, iż właśnie:

> Pod koniec lat 70. oraz w latach 80. dwudziestego wieku sytuacja zaczęła się zmieniać. Zmiany w świadomości Polaków i wzrost zainteresowania polsko-żydowską przeszłością przyniosły wówczas potrzebę zbadania bolesnej i trudnej kwestii wzajemnych stosunków. W środowiskach opozycyjnych stopniowo narastała świadomość tego, że Polska przez prawie siedemset lat była jednym z głównych ośrodków żydowskiej diaspory. [...] Zwiększała się także świadomość znaczenia polsko-żydowskiej przeszłości w Izraelu, Ameryce Północnej i w Europie. Grupa wykształconych w Polsce historyków osiadłych w Izraelu odegrała istotną rolę w rozwoju działalności naukowej.

Szczególną rolę odegrał tutaj prof. Chone Shmeruk, który był współzałożycielem i pierwszym dyrektorem Centrum Badań nad Polskimi Żydami, powstałym na Uniwersytecie Hebrajskim w 1983 roku. W marcu tego samego roku odbyła się pierwsza międzynarodowa konferencja, na którą zaproszono naukowców i intelektualistów z Polski, Izraela i USA. Konferencja ta odbywała się na Uniwersytecie Columbia pod wielce wymownym tytułem *Polacy i Żydzi: mit i rzeczywistość w kontekście historycznym* (*Poles and Jews: Myth and Reality in the Historical Context*) i miała stanowić przełom w relacjach polsko-żydowskich. Jednakże zdaniem prof. Polonsky'ego, uczestnika tamtej konferencji, pomimo iż z akademickiego punktu widzenia konferencja była bardzo owocna, to brakowało polskich uczestników, ponieważ władze polskie pozwoliły na uczestnictwo w niej tylko dwóch naukowców z Polski, profesorów Jerzego Tomaszewskiego i Witolda Tylocha z Warszawy. Stąd więc za początek nowych relacji żydowsko-polskich i badań nad dziejami Żydów w Polsce przyjmuję datę kolejnej konferencji, która odbyła się następnego roku w Oksfordzie.

Stosunki polsko-żydowskie we współczesnej historii – taki był temat owej konferencji w Oksfordzie. Przyjechała na nią już liczniejsza delegacja polskich naukowców. Uczestnikami z Krakowa byli profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego: Józef A. Gierowski, Jan Błoński i Jacek Majchrowski, a także Jerzy Turowicz, redaktor naczelny „Tygodnika Powszechnego". Dla prof. Gie-

rowskiego „konferencja ta była momentem kluczowym w procesie porozumienia i współpracy między polskimi i żydowskimi naukowcami". Według niego: „Obie strony zgodnie stwierdziły, iż obiektywne badania są najlepszym sposobem obustronnego przełamywania negatywnych stereotypów. Jedynie dociekając prawdy i ujawniając fakty historyczne, przysłużymy się zrozumieniu. Takie pryncypia niech się staną podstawą dla naszych dalszych wspólnych działań".

Jedną z ważniejszych decyzji podjętych na konferencji w Oksfordzie było postanowienie o wydawaniu rocznika „Polin. A Journal of Polish-Jewish Studies", przemianowanego później na „Polin. Studies in Polish Jewry", wydawanego od początku po dziś dzień pod redakcją prof. A. Polonsky'ego. Głównym celem tego przedsięwzięcia było zachęcanie naukowców do podejmowania interdyscyplinarnych badań nad dziedzictwem Żydów polskich i wzajemnymi relacjami polsko-żydowskimi. W nocie redakcyjnej pierwszego tomu zamieszczono przesłanie, które stało się mottem wielu przedsięwzięć w odnowie studiów żydowskich w polskich uniwersytetach:

> Teraz, kiedy na terenie Polski niemal nie istnieją już zorganizowane formy żydowskich społeczności, ważne jest dla Żydów zachowanie pamięci o świecie, z którego tak wielu z nas się wywodzi i w którym biją życiodajne źródła naszej tożsamości. Także wielu Polaków żywi pragnienie poznania przeszłości narodu, który przez dziesięć wieków żył obok nich i którego historia stanowi integralną część dziejów ziem polskich. [...] Naszym celem jest zachowanie i wzbogacenie naszej wspólnej pamięci, zgłębianie wszystkich aspektów naszej wspólnej przeszłości. Mamy nadzieję, że żaden temat nie stanie się tabu i żadne kwestie nie okażą się zbyt delikatne, by móc je dyskutować. Nasze łamy otwarte są dla wszystkich piszących w dobrej wierze. Oczekujemy jedynie, by pisali rzetelnie, w oparciu o fakty historyczne („Polin" 1986, vol. 1, cyt. za: A. Polonsky, *Stosunki...*, s. 76).

Na konferencji w Oksfordzie podjęto także wiele cennych inicjatyw dotyczących przyszłych relacji i badań. Ustalono między innymi, iż kolejne konferencje polskich i żydowskich naukowców powinny odbywać się cyklicznie w różnych miejscach, i tak też się działo. W kolejnych latach coraz liczniejsze grono naukowców uczestniczyło w konferencjach naukowych. W 1986 roku odbyły się dwie ważne sesje – jedna na Uniwersytecie Brandeisa: *Historia Żydów w Polsce w okresie międzywojennym* (*The History of Jews in Poland between the World Wars*), a druga na Uniwersytecie Jagiellońskim: *Autonomia Żydów w Rzeczypospolitej szlacheckiej* (*Jewish Autonomy in Pre-Partitoned Poland*). W konferencji zorganizowanej w Jerozolimie na Uniwersytecie Hebrajskim w 1988 roku uczestniczyło już ponad 80 naukowców z Polski. Ten rozwój zainteresowania dziejami Żydów w Polsce i wzajemnymi relacjami polsko-żydowskimi stał się faktem. Trzeba go było tylko przenieść na grunt uniwersytecki. Stało się to najszybciej na Uniwersytecie Jagiellońskim.

II. Początki studiów żydowskich w Uniwersytecie Jagiellońskim: Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce

W tym samym czasie, kiedy podejmowano pierwsze próby porozumienia polsko-żydowskiego na forum międzynarodowym, na Uniwersytecie Jagiellońskim rozważano, w jaki sposób rozbudzić zainteresowania studentów i naukowców tą problematyką. W roku akademickim 1983/1984 prof. Jerzy Wyrozumski rozpoczął w Instytucie Historii cykl otwartych wykładów z historii Żydów polskich. Profesor Gierowski wspominał później to wydarzenie, stwierdzając, że „liczba zainteresowanych wykładami przerosła nasze najśmielsze oczekiwania". Na początku lat 80. XX wieku tenże prof. Gierowski, ówczesny rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prowadził rozmowy z wieloma przedstawicielami ośrodków naukowych z zagranicy, próbując dopasować zagraniczne wzorce i doświadczenia do polskich realiów. Wydarzeniem szczególnym, które pociągnęło za sobą lawinę następstw, była jednak wizyta wiosną 1984 roku prof. Chone Shmeruka i studentów z Uniwersytetu Hebrajskiego z Jerozolimy na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz ich spotkanie z prof. Gierowskim. Profesor Gierowski wspominał tę chwilę następująco:

> Na wiosnę 1984 roku, przybył [on] z grupą kilkudziesięciu studentów i pracowników Uniwersytetu Hebrajskiego do Polski. [...] Przyjmowałem wtedy z kilku kolegami całą tę grupę izraelską w Collegium Maius. Przypadliśmy sobie do serca. Shmeruk miał wiele ciepła i serdeczności w sobie, co pozwoliło na szybkie przełamanie ceremonialności spotkania i na bezpośrednią wymianę zdań. [...] Wizyta Chone Shmeruka, jego informacja o powstaniu Centrum [Badań nad Historią i Kulturą Żydów Polskich] na Uniwersytecie Hebrajskim i jego działalności nadała kierunek naszym dalszym poczynaniom (*Duchowość żydowska*..., s. 17).

Spotkanie to zapadło także głęboko w pamięci młodym badaczom z Izraela, którzy do dzisiaj wspominają je jako przełomowe w ich karierze naukowej. Według jednego z uczestników, Davida Assafa, dzisiaj profesora i kierownika Instytutu Studiów nad Historią Żydów Polskich i Relacji Polska–Izrael na Uniwersytecie w Tel Awiwie, spotkanie to było

> [...] kluczowym doświadczeniem mojego życia. Później dziesiątki Izraelczyków odwiedzały Polskę. W tym czasie jednak relacje między obu państwami dopiero się zawiązywały i była to pierwsza istotna wymiana poglądów między uczonymi z Polski i Izraela od czasów Holokaustu. Spotkanie z Polską (trwał jeszcze stan wojenny) i jej żydowską przeszłością zrobiło na mnie niezatarte wrażenie. Byłem młodym Izraelczykiem, wychowanym w tradycyjnej rodzinie. Moi rodzice wywodzą się z Polski, w domu mówiło się w jidysz, ale nie chcieli słyszeć o niczym, co trąciło *galutem* (A. Polonsky, *Stosunki*..., s. 71).

W tym samym 1984 roku odbyła się wspomniana już wcześniej konferencja w Oksfordzie z udziałem profesorów z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Konferencje i spotkania, w których uczestniczył prof. Gierowski, oraz ogromne

zainteresowanie tematyką żydowską na Uniwersytecie Jagiellońskim spowodowały, iż inicjatywa profesora utworzenia na Uniwersytecie Jagiellońskim ośrodka studiów nad Żydami w Polsce spotkała się z życzliwym przyjęciem senatu uczelni, który uchwałą z czerwca 1986 roku powołał do życia Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce. Profesor Gierowski, zostając kierownikiem Zakładu, starał się od samego początku nadać mu interdyscyplinarny charakter. I chociaż on sam nie był autorem jakiś monumentalnych prac z dziejów Żydów w Polsce, to jego znaczenie jako organizatora studiów żydowskich na Uniwersytecie Jagiellońskim, w Krakowie i w Polsce w ogóle, jest nie do przecenienia. Inauguracja działalności Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce została połączona z międzynarodową konferencją naukową *Autonomia Żydów w Rzeczypospolitej szlacheckiej*. Jak podkreślał uczestnik tej konferencji, Rafael Scharf, była to pierwsza po II wojnie światowej konferencja poświęcona tej tematyce na polskim uniwersytecie. Wyjątkowy charakter tego spotkania uwypuklił, mówiąc:

> To, co dzieje się na konferencji, jest mniej istotne od tego, że ona się w ogóle odbywa. Podczas wykładów i rozmów w kuluarach mam czasami wrażenie, przez ułamek sekundy, że jestem na kolejnej, zwyczajnej konferencji naukowej. I wtedy uświadamiam sobie, że jestem w Polsce, w której tyle się wydarzyło. I powiedziałem sobie: „Pomyśl, gdzie to się odbywa". To jest niewiarygodne uczucie (A. Polonsky, *Stosunki*..., s. 74).

Materiały z tej konferencji zostały wydane drukiem po polsku i angielsku (*Żydzi w dawnej Rzeczypospolitej*, red. A. Link-Lenczowski, Wrocław 1991; wyd. ang. *The Jews in Old Poland: 1000–1795*, eds. A. Polonsky, J. Basista, A. Link-Lenczowski, Oxford 1993). W przemówieniu inauguracyjnym prof. Gierowski przedstawił cele nowego ośrodka, stwierdzając, iż „wokół dziejów ludności żydowskiej w Polsce narosło wiele uprzedzeń i niejasności wynikających choćby z powodu niedostatecznego stanu badań nad tą tematyką. Dlatego też nastał czas rzetelnego badania przeszłości społeczności żydowskiej w celu kreślenia dziejów wzajemnego oddziaływania bez uprzedzeń i emocji".

Powołany do życia z inicjatywy prof. Gierowskiego Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce stał się pierwszą tego typu instytucją na polskich uniwersytetach. Dopiero w 1990 roku powstało Centrum im. Mordechaja Anielewicza na Uniwersytecie Warszawskim, a następnie podobne jednostki w innych ośrodkach akademickich: we Wrocławiu, Lublinie i Poznaniu.

Sam prof. Gierowski widział swoją misję w „inicjowaniu i wytyczaniu nowych kierunków badań" oraz we wspieraniu prac naukowych na poziomie prac magisterskich, doktorskich i habilitacji, dotyczących szeroko rozumianej tematyki dziejów Żydów polskich – tematyki, która była dla niego priorytetem. Wizja przyszłych studiów żydowskich na Uniwersytecie Jagiellońskim,

której początkiem było powołanie międzywydziałowej i interdyscyplinarnej jednostki badawczej, szybko przyniosła wiele pozytywnych zmian.

Zgodnie z ideą prof. Gierowskiego Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce miał być „jednostką przygotowującą kadry dla badań nad dziejami Żydów polskich oraz prowadzącą odpowiednie badania [...] o charakterze podstawowym [...], jak bibliografie judaików polskich oraz inwentarze materiałów archiwalnych". Większość z grona badaczy, którzy są dzisiaj związani z Uniwersytetem Jagiellońskim i zajmują się problematyką żydowską, pracowała bądź współpracowała w ramach różnych projektów z Międzywydziałowym Zakładem.

Kiedy w 1991 roku przy Międzywydziałowym Zakładzie Historii i Kultury Żydów w Polsce powstała Rada Naukowa, prof. Gierowski nie miał wątpliwości, że powinien kierować nią prof. Chone Shmeruk. Od tej pory profesorowie Gierowski i Shmeruk dbali o interdyscyplinarny charakter Zakładu oraz wytyczali coraz to nowe pola działalności naukowej i organizacyjnej. Stąd w gronie pracowników Zakładu obok historyków, z którymi oczywiście prof. Gierowski miał najwięcej wspólnego, znaleźli się także literaturoznawcy, filozofowie, religioznawcy, socjologowie i bibliotekarze. Ważne dla profesorów Gierowskiego i Shmeruka były również kontakty międzynarodowe z ośrodkami i uczonymi w Izraelu, Stanach Zjednoczonych i Europie Zachodniej.

W 1987 roku w Międzywydziałowym Zakładzie Historii i Kultury Żydów w Polsce powstały trzy pracownie: Bibliografii i Nauki o Książce Żydowskiej, Dokumentacji oraz Socjologiczno-Etnologiczna, kierowane odpowiednio przez dr. Krzysztofa Pilarczyka (obecnie prof. dr hab.), dr. Andrzeja Link-Lenczowskiego oraz prof. Andrzeja Palucha. Od samego początku w Zakładzie pracowali także: mgr Joachim Russek, mgr Barbara Ordyk, mgr Katarzyna Kopff-Muszyńska, mgr Adam Kaźmierczyk (dr hab.), mgr Elżbieta Szlufik. W kolejnych latach do zespołu badawczego dołączyli: mgr Magdalena Ruta (dr hab.), mgr Michał Galas (dr hab.), mgr Jacek Krupa (dr), mgr Stefan Gąsiorowski (dr hab., prof. PAN), dr Jolanta Ambrosewicz-Jacobs, dr Leszek Hońdo (dr hab.), dr Wacław Wierzbieniec (dr hab., prof. URz). Wraz z rozwojem kadry naukowej z czasem modyfikacji uległa struktura Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce, w którym znalazły się następujące pracownie: Bibliografii, Historii Żydów i Dokumentacji, Kultury Żydów oraz Socjologiczno-Etnograficzna.

Badania naukowe prowadzone w Międzywydziałowym Zakładzie pierwotnie były nakierowane na historię Żydów w okresie staropolskim, ale wraz z pojawieniem się nowych pracowników, filologów, religioznawców, socjologów i historyków badania naukowe wychodziły poza te ramy i stawały się prawdziwie interdyscyplinarne. Badania były wspierane finansowo

przez Kongres Stanów Zjednoczonych w ramach przedsięwzięcia zwanego „Program Judaica", mającego na celu ożywienie zainteresowania na niwie akademickiej i społecznej żydowskim dziedzictwem w Krakowie i Polsce. To wsparcie umożliwiło badania, kwerendy i publikacje naukowe. W ramach wydawnictw Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce *Studia Polono-Judaica* powołano kilka serii wydawniczych: *Series Bibliographica*, *Series Fontium* oraz *Series Librorum Congressus*. W okresie funkcjonowania Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce pracownicy naukowi wydali ponad 280 publikacji (książek i artykułów) dotyczących dziedzictwa polsko-żydowskiego.

Zakład nie zaniedbywał także organizowania konferencji naukowych; po 1986 roku był organizatorem lub współorganizatorem wielu z nich o zasięgu krajowym i zagranicznym. Były to między innymi: *Międzynarodowe sympozjum: Bibliografia polskich judaików* (1988); *Żydzi polscy w polskiej i światowej bibliografii do 1939 roku: stan badań i postulaty* (1990); *The Future of Auschwitz* (1992); *Prof. Mojżesz Schorr* (1993, wspólnie z PAU); *Chone Shmeruk – człowiek i dzieło* (1998 – po śmierci profesora); *The Protection of Religious Miniorities: Religious Freedom and Human Rights in Post-Communist Europe* (1998). Ostatnia międzynarodowa konferencja miała tytuł *Duchowość żydowska w Polsce* (1999). Wydanie tekstów z nią związanych zainaugurowało już powstanie Katedry Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Warto także zwrócić uwagę na wpływ działalności Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce na rozwój badań judaistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz powstanie nowych instytucji. Z Międzywydziałowym Zakładem współpracowało wielu naukowców z różnych wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Silne związki istniały z Instytutem Filologii Polskiej – prof. Janem Michalikiem, dr Eugenią Prokop-Janiec (prof. UJ), dr Mirosławą Bałut (dr hab.); z Instytutem Filologii Germańskiej – prof. Marią Kłańską, dr Magdaleną Sitarz (dr hab.); z Instytutem Socjologii – prof. A. Paluchem, prof. Zdzisławem Machem, dr Annamarią Orla-Bukowską i z wieloma innymi.

Niemalże od początku istnienia Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce oferowano zajęcia dydaktyczne otwarte dla wszystkich studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Były to przede wszystkim kursy języka hebrajskiego oraz języka jidysz, a także wykłady z historii Żydów w Polsce, literatury żydowskiej i historii judaizmu. Profesor Gierowski wspólnie z dr. Link-Lenczowskim prowadzili także seminarium magisterskie, na którym przygotowywano pierwsze prace z zakresu historii Żydów na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wykłady często także prowadzili wybitni specjaliści z zagranicy, którzy byli gośćmi Zakładu. Stawały się one inspiracją do późniejszych badań i przedsięwzięć naukowych. Przykładem mogą być wykłady

prof. Shmeruka o teatrze żydowskim czy literaturze jidysz, które zaowocowały kolejnymi rozprawami i publikacjami pracowników naukowych UJ.

W roku akademickim 1998/1999 otwarto przy współpracy z Instytutem Historii UJ nowy kierunek studiów licencjackich wieczorowych – historia i kultura Żydów. Znowu Zakład i Uniwersytet Jagielloński stały się prymusami we wprowadzaniu studiów żydowskich do programu nauczania polskich uniwersytetów. Natomiast przy współpracy z Katedrą Europeistyki utworzono studia podyplomowe – wiedza o Holokauście. W ramach działalności dydaktycznej Zakładu prowadzono także letnie programy dla studentów zagranicznych (głównie z USA) – Tracing the Jewish Heritage in Poland – które przygotowywali mgr J. Russek i dr Sławomir Kapralski.

Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce oraz jego pracownicy uczestniczyli aktywnie w tworzeniu nowych instytucji i organizacji. W ramach przedsięwzięcia „Program Judaica" powstało Centrum Kultury Żydowskiej w Krakowie. Z inicjatywy prof. Gierowskiego powołano w 1995 roku w Polskiej Akademii Umiejętności Komisję Historii i Kultury Żydów, a z inicjatywy pracowników Zakładu w 1996 roku powstało Polskie Towarzystwo Studiów Żydowskich. Dzięki utworzeniu i działalności Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce Uniwersytet Jagielloński stał się główną instytucją naukową w dziedzinie krzewienia wiedzy o Żydach w Polsce i wzajemnych relacjach polsko-żydowskich.

III. Od katedry do Instytutu Judaistyki

Prawdziwym przełomem w organizacji studiów żydowskich na Uniwersytecie Jagiellońskim był rok 2000. Wtedy to z inicjatywy władz rektorskich postanowiono zlikwidować lub włączyć w strukturę wydziałów jednostki międzywydziałowe. Dzięki życzliwości ówczesnych władz dziekańskich oraz Rady Wydziału Historycznego postanowiono, aby Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce przekształcić w Katedrę Judaistyki i przyjąć w struktury Wydziału Historycznego jako autonomiczną jednostkę organizacyjną. Uchwałą Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego z października 2000 roku Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce został przekształcony w Katedrę Judaistyki, a ówczesny rektor prof. Franciszek Ziejka powierzył funkcję kierownika Katedry prof. dr. hab. Edwardowi Dąbrowie. Taka zmiana, wymuszona trochę odgórnie, wcześniej czy później musiałaby i tak nastąpić, gdyż badania naukowe prowadzone w Międzywydziałowym Zakładzie oraz zainteresowania naukowe i rozwój kadry wychodziły już poza ramy li tylko „historii i kultury Żydów w Polsce". Wraz z tą zmianą Uniwersy-

tet Jagielloński stał się ponownie prekursorem rozwoju studiów żydowskich w Polsce. Wszyscy pracownicy naukowi Międzywydziałowego Zakładu zasilili kadrę naukową Katedry Judaistyki, a byli to wówczas: dr hab. L. Hońdo, dr hab. K. Pilarczyk, dr J. Ambrosewicz-Jacobs, dr M. Galas, dr S. Gąsiorowski, dr A. Kaźmierczyk, dr J. Krupa, dr A. Link-Lenczowski oraz dr M. Ruta. W kolejnym roku akademickim z zespołu odeszli dr hab. K. Pilarczyk (obecnie w Instytucie Religioznawstwa) oraz dr J. Ambrosewicz-Jacobs (obecnie kieruje Centrum Badań Holokaustu). W ciągu następnych lat kadra naukowa Katedry Judaistyki wzbogaciła się o kolejnych specjalistów: dr. Przemysława Deca – eksperta w dziedzinie literatury biblijnej i postbiblijnej, Jonathana Ornsteina – nauczyciela języka hebrajskiego (obecnie dyrektora The Jewish Community Centre [JCC] w Krakowie), dr Edytę Gawron – znawczynię historii Żydów w XX wieku, dziejów Żydów krakowskich oraz Holokaustu, dr Annę Jakimyszyn – specjalizującą się w zakresie historii Żydów krakowskich i języka jidysz oraz dr. hab. Macieja Tomalę – specjalistę w zakresie językoznawstwa semickiego, literatury i języka hebrajskiego.

Pod zarządem nowego kierownika, prof. E. Dąbrowy, Katedra Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego stawała się najprężniejszym ośrodkiem naukowo-dydaktycznym w kraju, oferującym nauczenie w zakresie prawie wszystkich dziedzin studiów judaistycznych. W roku 2012 została przekształcona w Instytut Judaistyki. W działalności badawczej Katedry, a następnie Instytutu, z jednej strony jako priorytety są kontynuowane tradycje Międzywydziałowego Zakładu, w którym były prowadzone studia nad historią Żydów polskich, w tym krakowskich, z drugiej zaś rozwój kadry naukowej oraz konieczność wzbogacenia oferty dydaktycznej spowodowały, iż badania naukowe prowadzone już w Katedrze Judaistyki zostały poszerzone o dzieje starożytnego Izraela i Biblię hebrajską, literaturę rabiniczną, współczesną literaturę hebrajską i jidysz, historię judaizmu, historię Żydów w Polsce i w świecie, dzieje karaimów, Holokaust, kulturę i epigrafikę żydowską oraz lektoraty języków hebrajskiego i jidysz. W strukturze Katedry Judaistyki na początku jej działalności były tylko dwa zakłady: Zakład Historii Żydów kierowany przez dr. hab. A. Kaźmierczyka oraz Zakład Kultury Żydów pod kierownictwem dr. hab. L. Hońdy. W 2010 roku powołano trzeci zakład – Zakład Historii Judaizmu i Literatur Żydowskich kierowany przez dr. hab. M. Galasa. W wyniku rozwoju kadry naukowej i zdobywania nowych stopni naukowych przez pracowników, a także w uznaniu dorobku naukowego decyzją rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego (Rozporządzenie Rektora UJ nr 17 z dnia 13 marca 2012 roku) Katedra Judaistyki została z dniem 1 października 2012 roku przekształcona w Instytut Judaistyki. 18 lipca następnego roku zarządzeniem rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego powstała w Instytucie jeszcze jedna komórka organizacyjna: Pracownia Badań nad Historią i Kulturą Żydów w Pol-

sce i Relacjami Polsko-Żydowskimi im. Marcella i Marii Roth. Jako jednostka pomocnicza ma ona na celu propagowanie i wspieranie rozwoju studiów nad dziedzictwem polskich Żydów i nad relacjami polsko-żydowskimi w Instytucie Judaistyki oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim. Na kierownika tej jednostki został powołany dr hab. M. Galas. Z Instytutem Judaistyki jest ściśle związany Ośrodek Studiów nad Historią i Kulturą Żydów Krakowskich, który został utworzony w 2009 roku na Wydziale Historycznym UJ. Głównym jego celem jest prowadzenie i promowanie studiów nad historią Żydów krakowskich na przestrzeni wieków. Od początku istnienia Ośrodkiem kieruje dr E. Gawron.

Dydaktyka

Równocześnie z powstaniem Katedry Judaistyki w 2000 roku opracowano nowy program pięcioletnich stacjonarnych studiów magisterskich w zakresie historii – specjalność judaistyka. Przez lata był to jedyny taki program edukacyjny oferowany na polskich uniwersytetach. W roku akademickim 2007/2008 dokonano reorganizacji studiów. Uruchomiono trzyletnie studia I stopnia (licencjackie) i dwuletnie studia II stopnia (magisterskie). Studenci mogli także kontynuować edukację na studiach III stopnia (doktoranckie) w ramach wydziałowych studiów doktoranckich. W związku z rozwojem kadry naukowej oraz zebranymi doświadczeniami podjęto w 2010 roku działania zmierzające do utworzenia samodzielnych studiów unikatowych na kierunku judaistyka. Wniosek o utworzenie nowego, unikatowego kierunku studiów – judaistyki – poparty uchwałą Rady Wydziału Historycznego z 19 listopada 2010 roku otrzymał pozytywną odpowiedź Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (10 VII 2011), która wyraziła zgodę na otwarcie studiów I i II stopnia na kierunku judaistyka od roku akademickiego 2012/2013. Program tych studiów należało jeszcze dostosować do wymagań nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Nowy program studiów judaistycznych został wprowadzony równolegle ze zmianą organizacyjną przekształcającą Katedrę Judaistyki w Instytut Judaistyki, czyli od 1 października 2012 roku.

Jak niegdyś Katedra Judaistyki, tak obecnie Instytut Judaistyki oferuje także studia podyplomowe w zakresie historii i kultury Żydów oraz historii Żydów krakowskich. Studia oferowane zrazu przez Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce, potem przez Katedrę Judaistyki, a obecnie przez Instytut Judaistyki UJ niezmiennie cieszą się dużym zainteresowaniem. Kiedy w Katedrze Judaistyki istniały studia dzienne i wieczorowe, liczba studiujących na wszystkich latach wynosiła około 250 osób. Od chwili likwidacji

studiów niestacjonarnych liczba ta zmalała do około 150 osób. Absolwenci judaistyki mogą kontynuować naukę w ramach prowadzonych na Wydziale Historycznym UJ studiów doktoranckich. Do tej pory pod opieką naukową pracowników Instytutu Judaistyki powstało 11 prac doktorskich, które zostały obronione. Kolejnych 18 doktorantów kontynuuje swoje badania i studia. Dwie prace doktorskie powstały w ramach umów *co-tutelle* z Uniwersytetem w Lejdzie i L'École Pratique des Hautes Études w Paryżu. Katedra i Instytut Judaistyki były także współorganizatorami czterech międzynarodowych warsztatów naukowych dla doktorantów, organizowanych wspólnie z uniwersytetami w Tel Awiwie, Jerozolimie, Halle, Frankfurcie nad Menem, Lwowie i Wrocławiu (2008, 2010, 2012, 2013).

Studenci judaistyki aktywnie rozwijają swoje zainteresowania, szczególnie w ramach Koła Naukowego Studentów Judaistyki, które powstało w 2001 roku. Od tego czasu zorganizowano wiele krajowych i międzynarodowych sesji naukowych, warsztatów i dyskusji. Studenci uczestniczyli także w licznych wyprawach naukowych. Swoje osiągnięcia naukowe publikują w periodyku „Ha-Zamir-Słowik-Der Sołowej"; do tej pory ukazało się 20 numerów.

Dzięki programowi studiów dostosowanemu do wymagań naukowych, a także do rynku pracy absolwenci judaistyki znajdują zatrudnienie w licznych krakowskich instytucjach naukowych i kulturalnych (Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny, Żydowskie Muzeum Galicja, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, JCC), w placówkach dyplomatycznych oraz w międzynarodowych korporacjach wymagających znajomości języka hebrajskiego, takich jak IBM, Intel i tym podobne. Wielu absolwentów kontynuuje naukę na studiach doktoranckich na uniwersytetach europejskich i amerykańskich. Biorąc pod uwagę kadrę naukową oraz liczbę studentów judaistyki, krakowski ośrodek należy usytuować w gronie największych ośrodków studiów judaistycznych w Europie.

Nauka i badania

Katedra Judaistyki i Instytut Judaistyki kontynuują program naukowy Międzywydziałowego Zakładu, organizując bądź współorganizując wiele międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych i popularnonaukowych. Oprócz wspomnianych międzynarodowych warsztatów dla doktorantów i młodych naukowców zorganizowano także wiele międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych, na przykład: *200 lat Nowego Cmentarza Żydowskiego w Krakowie*, Kraków 2004; *Na mapie Zagłady: Kraków i Oświęcim*, Kraków 2005; *700 Years of Jewish Presence in Kraków*, Kraków 2005; *Dzie-*

je kultury jidysz w krajach komunistycznych po II wojnie światowej, Kraków 2006; *Obecność i ślady Żydów w Lelowie*, Lelów 2006; *Żydzi szczekocińscy. Osoby, miejsca, pamięć*, Szczekociny 2007; *Rabin Dr Izaak Cylkow. W setną rocznicę śmierci*, Warszawa 2008; *Synagoga Tempel oraz środowiska krakowskich Żydów postępowych. Sesja zorganizowana w setną rocznicę śmierci Szymona Dankowicza* (*1834–1910*), Kraków 2010; *Between Coexistence and Divorce: 25 Years of Research on the History and Culture of Polish Jewry and Polish-Jewish Relations*, Jerozolima 2009; *Studia żydowskie na Uniwersytecie Jagiellońskim i w innych instytucjach naukowych w Polsce. Przeszłość, stan obecny, perspektywy*, Kraków 2011; *Jehoshua Ozjasz Thon (1870–1936) – His Life, Thought and Activities*, Kraków 2012.

Pracownicy naukowi Katedry i Instytutu wyznaczają także nowe kierunki badań w swoich dziedzinach. Trzeba jednakże podkreślić, iż większość badań naukowych i publikacji pracowników Instytutu Judaistyki dotyczy historii, kultury i religii polskich Żydów. Ta tematyka stała się specjalnością krakowskiej judaistyki, a jej dokonania cieszą się międzynarodowym prestiżem. Dokonując krótkiego przeglądu, warto wspomnieć te najważniejsze osiągnięcia pracowników Instytutu Judaistyki.

Profesor E. Dąbrowa specjalizuje się w historii Judei w okresie helleńskim. Ważna w tej dziedzinie jest jego publikacja *The Hasmoneans and their State. A Study in History, Ideology, and the Institutions*, Kraków 2010.

Doktor hab. L. Hońdo jest autorem wielu inwentarzy cmentarzy żydowskich oraz prac dotyczących inskrypcji i epigrafiki, między innymi *Stary Żydowski Cmentarz w Krakowie*, Kraków 1999; *Inskrypcje starego żydowskiego cmentarza w Krakowie*, Kraków 2000; *Żydowski cmentarz w Tarnowie*, Kraków 2001; *Nowy Cmentarz Żydowski w Krakowie. Przewodnik – część* 1, Kraków 2006; *Krakowski Memorbuch bejt hamidraszu Majera Dajana*, Kraków 2010; *Dom przedpogrzebowy przy żydowskim cmentarzu w Krakowie*, Kraków 2011. Jest także współredaktorem pracy *Dlaczego należy uczyć o Holokauście*?, red. L. Hońdo i J. Ambrosewicz-Jacobs, Kraków 2003. Za swoje badania i działalność naukową otrzymał w 2002 roku nagrodę imienia Jana Karskiego i Poli Nireńskiej.

Doktor hab. S. Gąsiorowski jest specjalistą w dziedzinie historii Żydów w dawnej Rzeczypospolitej i autorem pracy *Chrześcijanie i Żydzi w Żółkwi w XVII i XVIII wieku*, Kraków 2001, ale przełomowa stała się jego monografia *Karaimi w Koronie i na Litwie w XV–XVIII wieku*, Kraków–Budapeszt 2008, która poszerzyła znacznie naszą wiedzę o dziejach karaimów.

Tym samym okresem zajmuje się również dr hab. A. Kaźmierczyk. Jego specjalnością są wydawnictwa źródłowe; wydał między innymi *Materiały źródłowe do dziejów Żydów w księgach grodzkich dawnego województwa krakowskiego z lat 1674–1696*, t. 1: *Lata 1674–1683*, Kraków 1995, t. 2: *Lata*

1684–1696, Kraków 2009; *Żydzi polscy 1648–1772. Źródła*, Kraków 2001 oraz wspólnie z prof. Jakubem Goldbergiem *Sejm Czterech Ziem. Źródła*, Warszawa 2011. Jest także autorem książki *Żydzi w dobrach prywatnych. W świetle sądowniczej i administracyjnej praktyki dóbr magnackich w wiekach XVI–XVIII*, Kraków 2002.

Okresem staropolskim w historii Żydów zajmują się także dr A. Link-Lenczowski, redaktor publikacji *Żydzi w dawnej Rzeczypospolitej*, Wrocław 1991, autor monografii *Rzeczpospolita na rozdrożu 1696–1736*, Warszawa 1994 oraz dr J. Krupa, autor książki *Żydzi w Rzeczypospolitej w czasach Augusta II (1697–1733)*, Kraków 2009.

Badaniami historii Żydów w Krakowie zajmują się dr A. Jakimyszyn oraz dr E. Gawron. A. Jakimyszyn przełożyła i wydała *Statut krakowskiej gminy żydowskiej z roku 1595 i jego uzupełnienia. Tłumaczenie sporządzone na podstawie odpisu Majera Bałabana*, Kraków 2005 oraz opublikowała monografię *Żydzi krakowscy w dobie Rzeczypospolitej Krakowskiej. Status prawny. Przeobrażenia gminy. System edukacyjny*, Kraków–Budapeszt 2008.

Doktor E. Gawron koncentruje swoje zainteresowania naukowe na historii Żydów w Krakowie w XX wieku. Była członkiem zespołu projektującego wystawę w muzeum Fabryka Emalia Oskara Schindlera – Oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa oraz współautorką katalogu *Kraków – czas okupacji 1939–1945*, Kraków 2010, jest też autorką wielu artykułów na temat Krakowa. Była stypendystką Instytutu Yad Vashem oraz uczestniczyła w wielu projektach międzynarodowych dotyczących Holokaustu. Ważna w jej dorobku jest także monografia *VLOTSHEVE. Żydzi we Włoszczowie w latach 1867–1942*, Włoszczowa 2000. Doktor Gawron pełni funkcję kierownika Ośrodka Studiów nad Historią i Kulturą Żydów Krakowskich.

Pracownicy naukowi utworzonego w 2010 roku Zakładu Historii Judaizmu i Literatur Żydowskich koncentrują swoje badania nad językami i literaturą żydowską w jidysz i języku hebrajskim. Na wspomnienie zasługują pionierskie badania dr hab. Magdaleny Ruty nad literaturą jidysz w powojennej Polsce. Jest ona autorką monografii o twórczości Kalmana Segala *Pomiędzy dwoma światami. O Kalmanie Segalu*, Kraków 2003. Ważna z tej perspektywy była międzynarodowa konferencja zorganizowana przez nią w 2006 roku: *Dzieje kultury jidysz w krajach komunistycznych po II wojnie światowej*. Materiały z tej sesji zostały opublikowane po angielsku w prestiżowym wydawnictwie niemieckim Harasowitz: *Under the Red Banner. Yiddish Culture in the Communist Countries in the Postwar Era*, red. wspólnie z Elvirą Grözinger, Wiesbaden 2008 oraz po polsku *Nusech Pojln. Studia z dziejów kultury jidysz w powojennej Polsce*, Kraków 2008. Jest także autorką dzieła *Bez Żydów? Literatura jidysz w PRL o Zagładzie, Polsce i komunizmie*, Kraków–Budapeszt 2012 oraz redaktorką i tłumaczką antologii poezji

jidysz z lat 1945–1968 *Nie nad brzegami Babilonu. Antologia poezji w jidysz w powojennej Polsce*, Kraków 2012. Dr hab. M. Ruta pełni ważne funkcje w zarządzie Polskiego Towarzystwa Studiów Żydowskich oraz w Polskim Towarzystwie Studiów Jidyszystycznych.

Językami i literaturą hebrajską zajmują się natomiast dr hab. Maciej Tomal oraz dr P. Dec. M. Tomal jest specjalistą językoznawstwa semickiego i literatury hebrajskiej, autorem *Studies in Neo-Aramaic Tenses*, Kraków–Budapeszt 2008 oraz podręcznika do nauczania języka hebrajskiego biblijnego *Język biblijny hebrajski*, Warszawa 2008. Dokonał także licznych tłumaczeń poezji i literatury hebrajskiej na język polski. Doktor Dec jest autorem rozprawy doktorskiej *Zwoje Hymnów Dziękczynnych znad Morza Martwego*, ponadto prowadzi badania z zakresu literatury, hermeneutyki biblijnej oraz rabinackiej, paleografii i epigrafiki hebrajskiej starożytnej.

Doktor hab. M. Galas specjalizuje się w badaniach nad historią judaizmu; jest inicjatorem wielu przedsięwzięć, które wpłynęły na rozwój badań nad historią judaizmu w Polsce. Był organizatorem i redaktorem materiałów z pierwszej międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej żydowskiej duchowości w Polsce – *Duchowość żydowska w Polsce*, Kraków 2000. Jest autorem biografii *Rabin Markus Jastrow i jego wizja reformy judaizmu. Studium z dziejów judaizmu w drugiej połowie XIX wieku*, Kraków 2007, która ukazała się także po angielsku (Boston 2013). M. Galas uczestniczył w wielu konferencjach i projektach międzynarodowych, był między innymi współredaktorem *YIVO Encyklopedia: Jews in Eastern Europe*, Yale University Press 2008 oraz wydanego wraz z A. Polonskym w 2011 roku 23. tomu rocznika „Polin. Studies in Polish Jewry", poświęconego dziejom Żydów krakowskich (*Jews in Kraków*, Oxford 2011), jest także reaktorem wielu prac zbiorowych w języku polskim: *Światło i słońce. Studia z dziejów chasydyzmu*, Kraków 2006, współredagował wraz M. Skrzypczykiem dwa opracowania: *Żydzi lelowscy. Obecność i ślady*, Kraków 2006 i *Żydzi szczekocińscy. Osoby, miejsca, pamięć*, Kraków–Budapeszt 2008, zredagował monografię *Izaak Cylkow* (*1841–1908*). *Życie i dzieło* (Kraków–Budapeszt 2010), a w serii Studia i Materiały z Dziejów Judaizmu w Polsce, t. 1, zbiór artykułów zatytułowany *Synagoga Tempel i środowisko krakowskich Żydów postępowych*, Kraków–Budapeszt 2012. M. Galas był tw latach 2006 i 2013 profesorem wizytującym w University of Rochester (USA). Od 2010 roku pełni funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Studiów Żydowskich.

Współpraca

Instytut Judaistyki współpracuje z wieloma krajowymi ośrodkami, instytucjami nauki i kultury. Pracownicy Instytutu nadają ton wielu organizacjom i instytucjom promującym studia żydowskie w Polsce, pełniąc w nich ważne funkcje. Wśród najważniejszych są: Komisja Historii i Kultury Żydów PAU, Polskie Towarzystwo Studiów Żydowskich, które ma swoją siedzibę w budynku Instytutu Judaistyki, Polskie Towarzystwo Studiów Jidystycznych. Instytut blisko współpracuje także z Żydowskim Muzeum Galicja, Centrum Społeczności Żydowskiej w Krakowie (JCC), Gminą Wyznaniową Żydowską w Krakowie, Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, Towarzystwem Miłośników Historii Krakowa, Żydowskim Instytutem Historycznym i Fundacją Shalom z Warszawy.

Instytut Judaistyki jest także instytucją rozpoznawalną na arenie międzynarodowej, blisko współpracującą z wieloma ośrodkami naukowymi, na przykład w Izraelu z Uniwersytetem w Tel Awiwie, Uniwersytetem Hebrajskim, Instytutem Yad Vashem, Związkiem Krakowian w Izraelu; w Europie – z University College London, uniwersytetami w Halle, Poczdamie i Tybindze; w Stanach Zjednoczonych – z Brandeis University, University of Rochester, State University of Arizona. Ponadto Instytut podpisał wiele umów w ramach programu Erasmus. Promuje swoje osiągnięcia naukowe, wydając od 2002 roku rocznik „Scripta Judaica Cracoviensia", ukazujący się w językach kongresowych.

Od początku istnienia ośrodka studiów żydowskich na Uniwersytecie Jagiellońskim, a więc od czasu powstania Międzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce, później Katedry Judaistyki, a obecnie Instytutu Judaistyki, trwało tworzenie pionierskiej struktury spełniającej najwyższe standardy i wzorce naukowe dla innych instytucji w Polsce i na świecie. W uznaniu osiągnięć całego środowiska krakowskiego na kongresie Europejskiego Towarzystwa Studiów Żydowskich (EAJS) w Rawennie w 2010 roku prof. dr hab. E. Dąbrowa został wybrany prezydentem elektem Towarzystwa. Postanowiono też, iż w Krakowie odbędzie się kolejny kongres EAJS w 2018 roku.

Bibliografia

Międzywydziałowy Zakład Historii i Kultury Żydów w Polsce UJ:
J.A. Gierowski, *Naukowa działalność profesora Chone Shmeruka w Polsce*, [w:] *Duchowość żydowska w Polsce*, red. M. Galas, Kraków 2000, s. 15–21; A. Link-Lenczowski, *Profesor Józef Andrzej Gierowski, Rzeczpospolita Obojga Narodów i początki Mię-*

dzywydziałowego Zakładu Historii i Kultury Żydów w Polsce, [w:] *Studia żydowskie w Polsce – przeszłość, stan obecny, perspektywy. Studium selektywne*, red. S. Gąsiorowski, Kraków 2014; K. Pilarczyk, *Studia Żydowskie w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1986–2000)*, „Studia Judaica" 2 (2000), s. 211–244 – tu szczegółowa bibliografia opracowana przez S. Gąsiorowskiego; A. Polonsky, *Stosunki polsko-żydowskie od 1984 roku. Refleksje uczestnika/Polish-Jewish Relations since 1984. Reflections of a Participant*, Kraków 2009.

Katedra Judaistyki i Instytut Judaistyki UJ:
E. Dąbrowa, *Katedra Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (2000–2012)*, [w:] *Studia żydowskie na Uniwersytecie Jagiellońskim...*; E. Gawron, *Studia żydowskie w Polsce. Próba zdefiniowania odbiorców na podstawie ośrodka krakowskiego*, [w:] *Studia żydowskie na Uniwersytecie Jagiellońskim...*; *Instytut Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego*, oprac. E. Gawron, Kraków 2012; strona internetowa Instytutu Judaistyki UJ: www.judaistyka.uj.edu.pl [dostęp: 13.01.2014]; *Studia żydowskie w Polsce – przeszłość, stan obecny, perspektywy. Studium selektywne*, red. S. Gąsiorowski, Kraków 2014.